

ВИСНОВКИ.

Література

1. Макаренко А.С. Деякі висновки з мого педагогічного досвіду // Твори: В 7 т. — Т. 5. — К., 1954.
2. Основи педагогічної майстерності : Навчальна програма / Уклад. : І.А. Зязюн, І.Ф. Кривonos, Н.М. Тарасович. - К.: Богданова А.М., 2009. — 48 с.

СЕМАНТИЗАЦІЯ БІОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ У КУРСІ « БІОЛОГІЯ 7-11 »

Тимошенко Ю.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Завдяки істинним знанням ти
будеш значно сміливішим і
досконалішим у будь-якій
роботі, ніж без них.

А. Дюрер

Кожен навчальний курс має свої внутрішні проблеми. І кожен учитель шукає свої шляхи їх розв'язання. Спробуємо визначити деякі проблеми курсу «Біологія 7-11».

Зацікавленість предметом виникає в учнів тільки тоді, коли вчитель викладає знання доступно, розкриває факти, явища в системі, цілісності, у взаємозв'язку. Біологія як навчальний предмет — це система понять, що розвиваються в логічній послідовності й перебувають у взаємозв'язку. Тому якість біологічної підготовки сучасного учня визначається, насамперед, якістю засвоєння провідних біологічних понять. Це визначає необхідність спеціально організованої пізнавальної діяльності. Основу змісту шкільної біології, як і будь-якого іншого навчального предмета, становлять поняття різного рівня узагальнення. Вони пов'язані між собою та утворюють систему. Виділення компонентів системи та встановлення зв'язків між окремими поняттями, що її утворюють, — актуальна проблема методики навчання біології, що розв'язується у межах розробки теорії розвитку біологічних понять.

Саме тоді вправи, пов'язані з поглибленням цих знань, дають учневі задоволення. Знання, здобуті власними силами, з цікавістю, є набагато ґрунтовнішими, ніж ті відомості, що їх сприйнято на слух, на перший погляд чи навіть завчено.

Міцне засвоєння понять може здійснюватися тільки в разі, якщо учні своєчасно і систематично володіють необхідним словниковим запасом, пізнають мову науки через засвоєння спеціальних термінів. Точне розуміння термінів дає можливість глибше проникнути в певну галузь науки, свідомо засвоювати її [2].

Процес оволодіння школярами понять, переведення їх у свій словниковий запас і вживання в мові має свої особливості і труднощі. Відсутність правильної роботи з формуванням понять в шкільній практиці, як правило, обумовлює термінологічну малограмотність дітей на письмі та в усному мовленні, нерозуміння мови навчальної дисципліни.

Утворення понять у свідомості учнів, теж заслуга вчителя, бо це все

здійснюється різними способами, які включають складну розумову діяльність над засвоєнням словесно-теоретичних узагальнень, висновків з різних видів спостережень та дослідів.

Способи формування вчителем біологічних понять:

1. Формування поняття відбувається шляхом переходу від чуттєво-конкретного до абстрактного, від абстрактного до конкретного, що в результаті призводить до його визначення.

2. Формування поняття одразу починається з його визначення, потім здійснюється конкретизація та узагальнення. При цьому використовуються такі шляхи:

- індуктивний - перехід від окремого до загального;
- дедуктивний - перехід від загального до окремого;
- дедуктивний - перехід від складного до простого;
- традуктивний - від окремого до окремого, від загального до загального.

Вчитель повинен проводити таку роботу над формуванням понять:

1. Нагромадження спостережень і створення понятійної бази для введення нового поняття.

2. Вияв суттєвих ознак поняття.

3. Синтезування окремих ознак визначенні поняття.

4. Вибір та аналіз конкретної ситуації, що забезпечує уточнення ознак.

5. Встановлення зв'язків, відношень даного поняття з іншим поняттями.

6. Конкретизація і розвиток поняття.

7. Застосування понять. [1].

Причини викривлення термінів і слів полягають в нерозумінні внутрішніх зв'язків між поняттями і про значення їх, а також у невмінні зробити морфологічний аналіз терміну. Особливу увагу при цього слід приділяти семантизації, тобто осмисленню значення терміна. У семантизації часто потребують і українські назви, які стали спеціальними термінами. Один з недоліків існуючих шкільних підручників і посібників з біології-зовсім недостатнє розкриття в них етимології наукових термінів. Ось чому вчитель змушений у багатьох випадках сам вишукувати витоки походження слова, а це, як правило, нелегко. Відомо, що далеко не всі учні засвоюють термінологію з першого прочитання або прослуховування. Для того щоб полегшити цей процес засвоєння, багато вчителів у ряді випадків вдаються до термінів-замінників, але такий прийом не завжди приносить бажаних результатів.

Міркуючи теоретично, можна припустити, що заміна одних термінів іншими, більш простими і зрозумілими, повинна сприяти розумінню і запам'ятовуванню матеріалу. У деяких випадках терміни - «заміняння дійсно корисні, але таких випадків дуже небагато. Набагато частіше вони не тільки не сприяють засвоєнню, але значно ускладнюють його, так як терміни-замінники, як правило, фіксують будь-яку одну недостатню ознаку предмета, надається не правдивими орієнтаціями. Наприклад, досить часто учні в зоологічних книгах читають, та й на уроках чують термін «пташиний базар». Первісне смислове навантаження цього словосполучення пов'язане з характеристикою місця, де продають птахів. Застосовують цей термін в основному при характеристиці скупчення птахів в окремих місцях при їх перельотах. Послідовно, цей термін відноситься до не правдиво

орієнтаційних.

Прагнення деяких учителів спростити утворений матеріал на основі винятку наукових термінів - шлях помилковий. Він створює незручності: використовується багато часу на перерахування, описи, додаткові тлумачення, мова втрачає чіткість, точність викладу. Вживаючи терміни-замінники, слід виходити з того, що слово відіграє істотну роль у формуванні поняття. Слід враховувати, що особливі труднощі для учнів представляють назви і терміни латинського або грецького кореня, які не можуть бути свідомо сприйняті без знання стародавніх мов. Тому в біології уникають використання латинських назв в тих випадках, де вони можуть бути замінені українськими. Там, де наукові іноземні терміни не мають еквівалентів українською мовою, вони даються у звичайній транскрипції. У зв'язку з цим слід чітко виписувати такі назви і терміни на класній дошці, звернувши особливу увагу на написання. На практиці далеко не всі вчителі користуються даними прийомом і ще в більш рідкісних випадках вимагають від учнів запису термінів у зошит з відповідним поясненням.

Робота над кожним терміном, формулюванням або визначенням дозволяє вчителю перевірити правильність розуміння учнями сутності поняття, а також попередити спотворення на самому початку їх формування. Інакше кажучи, необхідно ретельно працювати над змістом поняття, це буде сприяти кращому запам'ятовуванню терміна, формулювання визначення.

Аналіз досвіду роботи вчителів показав, що лише цілеспрямована робота над змістом поняття приводить до глибокого запам'ятовування термінів, у той час як акцент робиться тільки на словникову роботу без належного об'єктивного пояснення [2].

Формування біологічного словника та мови учнів складна і клопітка справа. Як показує педагогічна практика та аналіз методичної літератури, цьому питанню досі не приділялось достатньої уваги. Проте володіння біологічною термінологією, дозволяє вчителю досягти значних позитивних результатів у засвоєнні учнями біологічних знань.

Література

1. Гуріненко Н. О., Двірна Т. С. Методика викладання екології. / Н. О. Гуріненко, Т. С. Двірна. – Полтава: Астрія, 2009. – 145 с.
2. Пакулова В. М. Работа с терминами на уроках биологии: для учителя. В. М. Пакулова — М.: Просвещение, 1990.— 96 с: ил

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧНІВ

*Хроленко М.В., Сакунова Ю.С.
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра
Довженка*

Подолання екологічної кризи, яка вразила всі континенти земної цивілізації, в сучасних умовах може здійснюватись тільки в межах сформованої екологічної відповідальності як особливої специфічної і, певно, найістотнішої форми відповідальності в цілому.

Екологічну відповідальність ми визначаємо як сукупність поглядів, знань та переконань, що відображають цілісний, динамічний характер